

Vận dụng phương pháp trò chơi trong dạy học môn Giáo dục thể chất cho học sinh trung học cơ sở

Đoàn Thị Mỹ Linh*, Nguyễn Thị Hồng*

*Trường Đại học Thủ Dầu Một

Received: 02/11/2023; Accepted: 10/11/2023; Published: 20/11/2023

Abstract: Physical education is one of the important educational tasks in general education. Physical education is not only implemented through physical education but also through many ways such as through educational activities and in other subjects. Physical education holds an important position in the educational mission for high school students. Therefore, many scientists research on methods of organizing physical education for students to help students achieve the best educational results. Using games is also a method researched and proposed by many scientists. The article identifies the process of organizing physical education by using some games that help secondary school students form complementary skills.

Keywords: Game method in teaching, Physical Education, middle school

1. Đặt vấn đề

Trò chơi là những hoạt động rất bổ ích, lý thú, và có sức hấp dẫn mạnh nhất là đối với tuổi trẻ. Vận dụng phương pháp trò chơi vào dạy học có nhiều ưu điểm giúp học sinh hứng thú, tăng cường tối đa sự tham gia của học sinh. Vận dụng phương pháp trò chơi vào dạy học được nhiều nhà khoa học nghiên cứu và ứng dụng vào dạy học trong nhiều lĩnh vực giáo dục. Tuy nhiên trò chơi được thiết kế như thế nào để hoạt động giáo dục thể chất hiệu quả. Bài viết dựa vào các yêu cầu của giáo dục thể chất đối với học sinh trung học cơ sở, từ đó đề xuất những trò chơi trong tổ chức giáo dục thể chất đạt được những yêu cầu cần đạt của học sinh trong hoạt động giáo dục này.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Phương pháp trò chơi trong giáo dục thể chất

2.1.1. Khái niệm phương pháp trò chơi trong giáo dục thể chất

Theo tác giả Đặng Thành Hưng thì những trò chơi giáo dục được lựa chọn và sử dụng trực tiếp để dạy học, tuân theo mục đích, nội dung, các nguyên tắc và phương pháp dạy học, có chức năng tổ chức, hướng dẫn và động viên trẻ hay học sinh tìm kiếm và lĩnh hội tri thức, học tập và rèn luyện kỹ năng, tích lũy và phát triển các phương thức hoạt động và hành vi ứng xử xã hội, văn hóa, đạo đức, thẩm mỹ, pháp luật, khoa học, ngôn ngữ, cải thiện và phát triển thể chất, tức là tổ chức và hướng dẫn quá trình học tập của học sinh khi họ tham gia trò chơi gọi là trò chơi dạy học (Đặng Thành Hưng, 2002).

Từ khái niệm phương pháp trò chơi trong giáo dục tác giả đề xuất khái niệm phương pháp trò chơi trong giáo dục thể chất là quá trình sử dụng các trò chơi sự phạm hỗ trợ cho giờ dạy giáo dục thể chất nhằm tạo bầu không khí vui vẻ thoải mái giúp cho học sinh có khả năng bắt đầu hoặc tiếp tục tiếp thu bài có hiệu quả. Khi sử dụng phương pháp này sẽ tạo sẽ được hứng thú và phát huy tính chủ động, sáng tạo của học sinh.

2.1.2. Cách tiến hành của phương pháp trò chơi trong giáo dục thể chất

Bước 1: Giáo viên chuẩn bị trò chơi và một số yêu cầu có liên quan đến việc thực hiện trò chơi như: luật chơi, các trang thiết bị dụng cụ phục vụ trò chơi, các yêu cầu có liên quan khác.

Bước 2: Giáo viên giới thiệu trò chơi, phân tích và giải thích luật chơi. Xác định mục tiêu và chỉ rõ cách thức thực hiện và định hướng rõ các hoạt động giúp học sinh hiểu và bước đầu thực hiện trò chơi, giáo viên cần cho “nháp” trước vài tình huống.

Bước 3: Học sinh tự giác tiến hành chơi ngay sau khi xác định rõ nhiệm vụ vận động của mình. Giáo viên hướng dẫn học sinh cách thức tự bảo hiểm và hỗ trợ cho các bạn (nếu cần), qua đó khuyến khích các em tự đứng ra tổ chức trò chơi. Giáo viên cần gợi ý cho học sinh tự điều chỉnh/bổ sung các phương án khác nhau dẫn đến yêu cầu chung của trò chơi, để các em tự mình giải quyết các vấn đề đặt ra trong các nhóm và chỉ hỗ trợ khi cần.

Bước 4: Đánh giá kết quả bằng kết quả tham gia trò chơi. Giáo viên nhận xét chung và mời học sinh

cùng chia sẻ quan điểm của cá nhân/nhóm.

2.2. Mục tiêu và nội dung giáo dục thể chất cho học sinh trung học cơ sở

Mục tiêu cụ thể đối với giáo dục thể chất cấp trung học cơ sở: “Giáo dục thể chất giúp HS tiếp tục củng cố và phát triển các kỹ năng vận động cơ bản; thói quen tập luyện thể dục thể thao, thực hiện các hoạt động thể chất một cách tự tin; phát triển thể chất; biết tự chăm sóc sức khỏe, giữ vệ sinh thân thể, vệ sinh môi trường; rèn luyện đạo đức, ý chí; sống hoà đồng và có trách nhiệm với mọi người, hình thành năng lực giải quyết vấn đề, năng lực tự học, tự đánh giá, tự điều chỉnh.” (Bộ Giáo dục và Đào tạo, 2018).

Cụ thể mục tiêu bằng những yêu cầu cần đạt của học sinh trung học Cơ sở như sau: Năng lực chăm sóc và phát triển sức khỏe (Thực hiện vệ sinh cá nhân, vệ sinh tập luyện một cách khoa học, có kiến thức cơ bản và ý thức thực hiện chế độ dinh dưỡng trong tập luyện để nâng cao sức khỏe, tham gia tích cực vào các hoạt động tập thể trong môi trường tự nhiên để rèn luyện sức khỏe, vận động cơ bản và phát triển các tố chất thể lực, lựa chọn tham gia các hoạt động thể chất phù hợp với bản thân và cộng đồng nhằm nâng cao các kỹ năng vận động, lựa chọn tham gia các hoạt động thể chất phù hợp nhằm nâng cao các tố chất thể lực, giải thích được vai trò quan trọng của hoạt động vận động cơ bản để phát triển các tố chất thể lực), hoạt động thể dục thể thao (Lựa chọn và thường xuyên tập luyện nội dung thể thao phù hợp để nâng cao sức khỏe, phát triển thể lực, tham gia có trách nhiệm, hoà đồng với tập thể trong tập luyện thể dục thể thao và các hoạt động khác trong cuộc sống, hiểu được vai trò, ý nghĩa của thể dục thể thao đối với cơ thể và cuộc sống thường ngày, cấp trung học phổ thông), năng lực chăm sóc và phát triển sức khỏe (nêu được cơ sở khoa học và hướng dẫn mọi người thực hiện vệ sinh cá nhân, vệ sinh tập luyện, lựa chọn chế độ dinh dưỡng cơ bản phù hợp với bản thân trong quá trình tập luyện để phát triển sức khỏe, có ý thức bảo vệ môi trường tự nhiên và tham gia các hoạt động xã hội, vận động cơ bản và phát triển các tố chất thể lực, có thói quen và biết lựa chọn các hình thức tập luyện thể dục thể thao phù hợp để hoàn thiện, nâng cao kỹ năng vận động đáp ứng yêu cầu cuộc sống hiện đại, đọc hiểu các chỉ số cơ bản về thể lực; có thói quen tập luyện thể dục thể thao để phát triển các tố chất thể lực. Đánh giá tầm quan trọng của

các hoạt động vận động để phát triển thể lực và rèn luyện sức khỏe.

Nội dung giáo dục thể chất được chương trình giáo dục phổ thông trình bày như sau: “Nội dung giáo dục thể chất chủ yếu là rèn luyện kỹ năng vận động và phát triển tố chất thể lực cho học sinh bằng những bài tập thể chất đa dạng như: các bài tập đội hình đội ngũ, các bài tập thể dục, các trò chơi vận động, các môn thể thao và kỹ năng phòng tránh chấn thương trong hoạt động thể dục thể thao.” (Bộ Giáo dục và Đào tạo, 2018).

2.3. Một số yêu cầu khi sử dụng phương pháp trò chơi trong tổ chức giáo dục thể chất cho học sinh

Phương pháp trò chơi có thể được sử dụng trong bất kỳ giai đoạn nào của quá trình giáo dục thể chất. Tất nhiên, chúng phải được tổ chức phù hợp với đặc điểm của phương pháp trò chơi và đáp ứng được các yêu cầu của nguyên tắc tự giác tích cực; nguyên tắc thích hợp và cá biệt hóa.

Trong giáo dục các tố chất thể lực, thông qua phương pháp trò chơi làm học sinh có hứng thú hơn là phải lặp đi lặp lại các hoạt động vận động trong cùng một điều kiện như nhau giúp học sinh trở nên tự tin hơn trong việc giải quyết các vấn đề một cách hiệu quả.

Trò chơi được tổ chức tương ứng với chủ đề giả định hoặc có tính chất hình ảnh, việc tổ chức trò chơi không nhất thiết là giáo viên tổ chức mà còn có thể “đổi vai” cho học sinh là người chủ động triển khai với nhiều chủ đề và cách thức khác nhau nhằm phát huy năng lực giải quyết vấn đề và sáng tạo của học sinh.

Khi sử dụng PP trò chơi, có nhiều cách để chiến thắng được luật chơi cho phép để HS có nhiều lựa chọn trong việc giải quyết vấn đề một cách chủ động giúp học sinh dần hoàn thiện năng lực giao tiếp và hợp tác.

Học sinh trải nghiệm trò chơi với cách thức hoạt động độc lập sáng tạo, có yêu cầu cao về sự nhanh trí, khéo léo của học sinh nhằm phát triển phẩm chất chăm chỉ, năng lực tự chủ và tự học.

Khi tham gia trò chơi, tạo nên sự đua tranh căng thẳng giữa các cá nhân hoặc giữa các nhóm người và tạo nên cảm xúc mạnh mẽ giúp học sinh có được hứng thú bền vững với hoạt động thể dục thể thao, giúp hình thành và phát triển thành phần hoạt động thể dục thể thao.

2.4. Một số trò chơi thường được vận dụng để tổ chức giáo dục thể chất cho học sinh trung học cơ sở

Vận dụng một số trò chơi vận động mang tính chất tập thể và tranh đua giữa các lớp như trò chơi Kéo co, cướp cờ. Ngoài ra có thể tổ chức các hội thi thể thao cấp trường với nhiều môn thể thao như: Đá cầu, cầu lông, kéo co, bóng chuyền, bóng đá... cũng đóng vai trò sân chơi lớn tạo điều kiện cho học sinh hứng thú trong rèn luyện thể chất.

STT	Tên trò chơi	Mục đích của trò chơi	Tác dụng bổ trợ
1	Cướp cờ	Rèn luyện phản xạ, sức nhanh, sức mạnh tức thời.	Bổ trợ tốt cho môn chạy ngắn, chạy tiếp sức.
2	Nhà cóc nhảy thi	Rèn luyện sức mạnh, sức bền của cơ chân.	Hai trò chơi này bổ trợ rất tốt cho các môn nhảy cao, nhảy xa.
3	Lò cò nhanh khéo	Rèn luyện sức nhanh, mạnh của cơ chân, sự khéo léo.	
4	Kéo co	Rèn luyện sức mạnh, sự gắng sức, phối hợp sức mạnh giữa tay, ngực, chân và cơ thể.	Bổ trợ tốt cho các môn thể thao sử dụng sự phối hợp lực toàn thân.
5	Tiếp sức con thoi	Rèn luyện sức nhanh, sức mạnh tức thời.	Bổ trợ di chuyển cho các môn thể thao như: Đá cầu, cầu lông, bóng bàn...
6	Bóng qua hàm	Rèn luyện sự khéo léo, mềm dẻo của cơ thể.	Bổ trợ cho các môn bóng như: Bóng rổ, bóng chuyền.

Để thực hiện tốt tiết học môn giáo dục thể chất có sử dụng các trò chơi vận động giáo viên phải: Xác định rõ mục tiêu bài học lẫn kỹ năng cần tập luyện để có thể đưa các trò chơi phù hợp vào tiết học, thiết kế bài soạn đảm bảo đầy đủ nội dung, đúng phương pháp, phù hợp đối tượng học sinh, chuẩn bị tốt mọi điều kiện cơ sở vật chất (sân bãi, dụng cụ,...), kiểm

tra sức khỏe của học sinh, tạo tâm lý hứng khởi khi tham gia các trò chơi vận động, tích cực sử dụng và khai thác triệt để tác dụng của đồ dùng dạy học, đồ dùng tự làm, sử dụng các trò chơi vận động hợp lý phù hợp với bộ môn, phù hợp từng đối tượng học sinh, tập trung chú ý quan sát, nhắc nhở học sinh trong giờ học cũng như khi tham gia các hoạt động trò chơi.

3. Kết luận

Nghiên cứu cho thấy, việc áp dụng phương pháp trò chơi vào tổ chức hoạt động giáo dục thể chất cho học sinh trung học cơ sở có ý nghĩa tích cực trong việc giáo dục thể chất. Các hoạt động giáo dục sử dụng phương pháp trò chơi có thể giúp học sinh tham gia vào quá trình học một cách chủ động và sáng tạo làm tăng tính hứng thú và khả năng tư duy của học sinh. Tuy nhiên, phương pháp dạy học nào cũng có ưu điểm và nhược điểm; trong nghiên cứu mới tập trung vào ưu điểm phát huy tính tích cực của học sinh trong học tập và cơ hội để phát triển tốt thể chất. Khi sử dụng phương pháp trò chơi giáo viên cần đảm bảo một số nguyên tắc lựa chọn trò chơi phù hợp với các kỹ năng bổ trợ và phù hợp với yêu cầu cần đạt của môn học, phù hợp với đặc điểm của học sinh.

Tài liệu tham khảo

1. Bộ Giáo dục và Đào tạo. (2018). *Chương trình giáo dục phổ thông hoạt động trải nghiệm và hoạt động trải nghiệm, hướng nghiệp, Ban hành kèm theo Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT ngày 26 tháng 12 năm 2018 của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo.*
2. Breed, R. (2021). *Developing Game Sense in Physical Education and Sport.* Human Kinetics .
3. Đặng Thành Hưng. (2002). *Dạy học hiện đại- Lý luận, biện pháp, kỹ thuật.* Hà Nội: NXB ĐH Quốc gia.
4. Hoàng Thị Đông. (2004). *Lý luận và phương pháp TDTT.* Hà Nội: Nxb Thể dục Thể thao.
5. Prajapati và cộng sự. (2017). *Significance Of Life Skills Education.* Contemporary Issues in Education Research.
6. Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ VIII. (n.d.). *Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ VIII Đảng Cộng sản Việt Nam diễn ra từ ngày 28-6 đến 1-7-1996, tại Hội trường Ba Đình, Hà Nội.*
7. Vũ Đức Thu. (1996). *Lý luận và phương pháp GDTC.* Hà Nội: Nxb Thể dục Thể thao.